

CHRISTOPHER
MACHT

ZPOVĚĚ
DOKTORA

MENGELEHO



Copyright © by Christopher Macht, Warszawa 2020
Copyright © for the Polish edition by Bellona, Warszawa 2020
Copyright © for the Czech edition by Alpress s.r.o., 2023
Translation © Dagmar Martiníková, 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Tento text je i přes svůj paradokumentární charakter
literární fikce.

Z polského originálu SPOWIEDŹ DOKTORA MENGELE
vydaného v roce 2020 nakladatelstvím Bellona
přeložila Dagmar Martiníková
Redakční úprava Drahomíra Smutná
Zdroje ilustrací: Wikimedia Commons.
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek, 2023
shop@alpress.cz
Vydání první

ISBN 978-80-7695-018-4

Josef Mengele potkal jednou v táboře pěknou osmnáctiletou dívku. Se zájmem si ji prohlédl a pak jí přímo do očí sdělil, že je moc hezká, mladá a má celý život před sebou. Dívka to pochopila jako vzkaz, že se jí nic nestane. Mýlila se. Ještě téhož dne ji Mengele označil jako jednu z mnoha, které měly být poslány do plynové komory. Další den již dívka nežila...

Tuto knihu věnuji všem, jimž ublížily zločiny doktora Josefa Mengeleho. Necht' je varováním pro budoucí generace.

Christopher Macht



Josef Mengele v roce 1956. Fotografie pořízená policejním fotografem pro identifikační doklad.

Tajný rukopis, který spatří světlo světa teprve nyní

Na svém kontě mám několik knih z cyklu „Zpovědi“. Doposud se do mých rukou dostaly rukopisy do této doby nepublikovaných rozhovorů s Adolfem Hitlerem¹ a Josipem Stalinem². Nenapadlo mě však, nakolik tyhle knihy ovlivní můj život...

Od čtenářů jsem dostával mnoho dopisů a emailů. Bylo jich tolik, že mi je pomáhala číst moje žena Paula. Moji zvláštní pozornost přitáhla tlustá obálka, která byla doručena do rukou mého vydavatele. Soudě podle tloušťky jsem očekával, že v ní budou další důkazy o nacistických zločinech, a zatím jsem uvnitř našel rukopis rozhovoru, který si nyní budete moci přečíst jako první i vy.

¹ MACHT, Christopher: *Hitlerova zpověď: rukopis nalezený po letech*. Překlad Dagmar Martiníková. Vydání první. Frýdek-Místek: Alpress, 2020. 288 stran. ISBN 978-80-7633-180-8.

² *Spowiedź Stalina. Szczera rozmowa ze starym bolszewikiem*, Varšava 2017; kromě toho také doporučuji knihu Anny Lerke, *Spowiedź Ewy Braun. V cieniu Hitlera*, Varšava 2018.

Jak vyplývalo z dopisu, odesílatelem byl mladý muž, syn jisté Polky s nepříliš polsky znějícím jménem Cristina Droha. Muž nechtěl odhalit svoji pravou totožnost, což jsem pochopitelně respektoval. V dopise sděloval, že po četbě mých knih se rozhodl předat mi něco, co doposud považoval za to nejcennější. Jde o záznam rozhovorů, které jeho matka vedla s Josefem Mengelem, „Andělem smrti“, nejznámějším lékařem z Osvětimi. Její poznámky ukrýval v rodinném sejfu až do této chvíle. Teprve po přečtení mých knížek se syn paní Cristiny rozhodl rukopisy mi předat, abych je mohl publikovat.

Uvědomuji si, jak velká odpovědnost na mně spočívá, přesto společně s vydavatelem věřím, že vás tato kniha nezklame a přiměje vás k reflexi, a umožní vám lépe poznat dobu, ve které většina z nás naštěstí nemusela žít.

S úctou
Christopher Macht
contact@christophermacht.com

Živel, který může zabít

Za několik dní by mu bylo 68 let. A nyní jeho tělo nehybně leží na brazilské pláži, hodiny právě odbily pátou hodinu odpolední. Houf čumilů se pomalu začíná rozcházet, neboť dramatická scéna je u konce. Ještě před několika desítkami minut se Josef Mengele koupal ve vodách Atlantiku a teď už není mezi živými...

V kalendáři je datum 7. února 1979. Právě toho dne se Josef Mengele spolu s několika známými rozhodl vyrazit na místní pláž, aby se nadýchal svěžího vzduchu a pokochal se pohledem na kouzelnou přírodu. Ta odjakživa vzbuzuje úžas u turistů, kteří se v hojném počtu vypravují k řece Amazonce, aby mohli obdivovat její krásy. Koneckonců Brazílie má jednu z nejbohatších flór a faun na světě.

V té době se Mengeleho zdraví začíná zhoršovat. Trápí ho zvětšená prostata, sužují ho bolesti páteře, vysoký tlak, revmatismus a k dovršení všeho zlého zažívá již několik měsíců depresivní stavy. Není těžké si domyslet, že „Anděl smrti“, jak bývá nazýván, kdysi muž plný energie, má momentálně problém radovat se ze života. Na tom není nic divného. Není snadné žít, když musíte být neustále a na každém kroku ve střehu, aby vás nedopadly orgány spravedlnosti. Když k tomu navíc přidáte velmi omezený

kontakt s rodinou, máte ideální recept, jak rychle upadnout do deprese.

Kdo ví, možná dnešní výlet na pláž náladu našeho sedmašedesátíka zlepší, když je krásně a na teploměru příjemných 29 stupňů Celsia. Jak později vzpomínal jeho známý, Mengele se toho dne v myšlenkách vrátil do Německa:

Jsem přesvědčený, že se chtěl do rodné země vrátit. Ostatně to ten poslední den výslovně řekl. Nevím, jestli si byl vědom brzké smrti; seděl však osamoceně na velkém balvanu, hleděl směrem na východ a říkal: „Tam je moje vlast. [...] Poslední dny bych chtěl strávit v rodném Günzburgu, někde na vrcholu hory, v malé boudě. Chci sepsat dějiny mého města³.

O chvíli později, když ho začíná sužovat vedro, se Mengele rozhodne vykoupat se. Na břehu nechává oblečení a vstupuje do vody.

Oceán je klidný, vodní hladina úplně hladká. Nic nenaznačuje, že se má něco stát. Mengele, před několika minutami ponořený do sentimentálních vzpomínek a myšlenek na Německo, nečekaně pocituje příliv energie. Kromě toho mu kontakt se studenou vodou přináší velkou úlevu. Konečně cítí, že opět žije. A znovu se mu chce žít! Ano! V euforii se vzdaluje několik metrů od břehu, než mu začne docházet, že se s jeho tělem děje něco špatného. V tomto okamžiku ho pravděpodobně postihla mozková mrtvice, způsobená náhlým výronem krve. Mengele ví, že je to jeho konec. Je příliš daleko od břehu, než aby se vlastními silami dokázal vrátit. Zpovzdálí slyší, jak kdosi na něj křičí, aby rychle

³ J. Ware, G. Posner: *Mengele. Polowanie na Aniota Śmierci z Auschwitzu*, Wydawatelství Znak, Krakov 2019, s. 361.

plaval zpátky, protože v místě, kde se ocitl, je silný proud. K jeho smůle je už pozdě. Tělo sedmašedesátiletého muže odmítá poslušnost, rozum ztrácí kontrolu nad okolím. Boj o život vlastně již skončil. Prozrazuje to Mengeleho obličej zkřivený bolestí. Rychle k němu příplave Andreas Bossert, jeden ze známých, kteří mu ten den dělají společnost.

Jednou rukou jsem ho musel přidržovat a druhou plavat. Bojoval jsem, abych udržel jeho hlavu nad hladinou, jenže pod nohama jsem stále neměl dno, které by naznačovalo, že se blížíme ke břehu. Nakonec jsem byl natolik vyčerpaný, že jsem nebyl schopen vodnímu živlu vzdorovat. Vtom mě napadlo využít sílu vln: ponořil jsem se, zabořil chodidla do písku a držel jsem jeho tělo nad svou hlavou – tehdy ještě žil⁴.

Šance na Mengeleho záchranu se blíží nule. Teď je jen otázkou, zda se podaří dostat tělo z vody, nebo se toho za několik hodin bude muset ujmout skupina místních potápěčů. Bossert se však nevzdává. Zápolí s odporem vody a s bezvládným tělem, které již nejeví známky života. Ke své úlevě se mu i s mrtvolou podaří doplatit na břeh. Bleskově k němu přibíhají záchranáři a pomáhají mu vytáhnout Mengeleho na břeh.

O chvílku později začíná lékař, který se náhodou nachází poblíž, provádět střídavě umělé dýchání a masáž srdce. Na okamžik svitla jiskřička naděje, neboť na obličejí Mengeleho se objevily známky života, bohužel ne na dlouho, doslova jen na zlomek sekundy. Lékař přesto nepolevuje v boji o jeho život. Stále se pokouší rozběhnout srdce a do plic vdechuje další dávky vzduchu. Mezitím kolem Mengeleho houstne dav čumilů. Zklamaný lékař nakonec zavrtí hlavou na znamení toho, že pokus o oživení skončil neúspěchem, na což shromážděný hlouček zklamaně

⁴ J. Ware, G. Posner, *op.cit.*, s. 361.

vzdychne. Takový konec zjevně nikdo nečekal. Život však píše různé scénáře, které nekončí vždy happy endem...

V té chvíli Mengeleho známí strnuli. Nechtěli si připustit myšlenku, že nežije. Jistě, v poslední době míval problémy se zdravím, ale proč by to hned mělo znamenat, že smrt přijde tak brzy?!

V 18 hodin nebylo na pláži po dramatické události ani stopy. Hlouček přihlížejících se již dávno rozešel, zůstalo jen Mengeleho tělo, které na pláži leželo několik hodin, než se dostavil policista. Mezitím mrtvola „cestovala“, jak ji Mengeleho známí museli postupně přesouvat, protože příliv pohlcoval další a další kus pláže. Jemné vlnky poskytovaly úlevu tělu i duši. Klidná vodní hladina dělala Mengelemu společnost až do příchodu uniformovaného muže. Ten později prohlásil, že když dorazil na místo, zastihl tam dívku držící zapálenou svíčku, která opakovala: „Strýček nežije, strýček nežije“⁵.

⁵ G. Posner, J. Ware, M. Berebaum: *Mengele: The Complete Story*, Maryland, s. 289.

Kdo byl Josef Mengele

Řada těch, kteří se s ním setkali, vzpomínala, že to byl na první pohled velmi příjemný člověk. Na uvítanou se uklonil, ženám políbil ruku a navíc byl pohledný. Vlasy nosil sčesané dozadu. Byl vždy elegantní, velmi příjemně voněl a budil dojem srdečného člověka. Ostatně už v minulosti nosil uniformu šitou na míru. A když měl dobrou náladu, pohvizdoval si Bachovy a Wagnerovy skladby. Takový byl Josef Mengele, SS-Hauptsturmführer, lékař z tábora v Osvětimi, člověk, jenž svými rozhodnutími odsoudil na smrt tak obrovské množství lidí...



Vězni přivezení vlakem do koncentračního a vyhlazovacího tábora Osvětim-Březinka jsou na vykládací rampě seřazeni k selekci.

Rampa, na kterou se nedá zapomenout

Po mnoha hodinách přijíždíme na místo. Natěsnaní ve vagónu sloužícímu k přepravě dobytka jsme extrémně vyčerpaní. Je tady asi padesát, možná sto lidí. Panuje takové šero, že když vystupujeme ven, někteří nejsou schopni otevřít oči, protože je denní světlo příliš oslňuje. Mezi námi na podlaze leží ti, kteří během cesty vyčerpáním zemřeli.

Esesmani řvou z plných plic: *Raus! Raus!*

Vylézáme z vagónu zcela zesláblí. Jedni zvracejí, jiní omdlévají, zbytek jde a nohy přitom sotva vleče za sebou. Do toho všeho nás „motivují“ esesmani, tloučou nás po zádech pažbami pušek a ty, kdo se odváží diskutovat, bijí do obličeje.

Na rampě stojí elegantní muž. Od oka je mu nějakých třicet let. Před chvílí strávil dobrou půlhodinu před zrcadlem. Na svůj zevnějšek klade očividně velký důraz. Tmavé, husté vlasy dělají dojem. Na úvod křičí: „Lékaři a lékárníci, vystoupit!“

To on rozhoduje o dalším životě nebo smrti. Každý musí před něj předstoupit a on mu pak oznámí svůj ortel.

K tomu nepoužívá hůlku jako jiní lékaři. Jemu stačí ruka nebo významný pohled. Palcem ukazuje doprava, nebo doleva.

Ano, je to on, Josef Mengele. A tahle chvíle je jedna z téměř osmdesáti, kdy přijímá transport nových vězňů.

Jak se příchozí později dozvedí, tento muž bývá často rozhněvaný. Když kráčí po táboře, je dobré se pro každý případ uklidit co nejdále z dosahu jeho pohledu. Ti, kdo to nestihli udělat, často jeho rukou umírali. Mengele v bílých rukavicích vytáhl z opasku pistoli a bez známek emocí vězně zastřelil. Potom si odplivl na zem a celou situaci komentoval pro něho typickým slovníkem čili snůškou nadávek ve stylu: „To je ale hrozný idiot!“

Na levou stranu jde podstatně více lidí. Možná až sedmdesát procent. Zbytek je poslán na pravou stranu. Ti, kteří odešli vpravo, mají ještě před sebou život. Jenže co je to



Originální železniční vagón z dob druhé světové války. V takových „dobyččácích“ přiváželi Němci do tábora Osvětim-Březinka tisíce vězňů.

za život? – chtělo by se říct, avšak v té chvíli o tom nikdo nemá ani ponětí... Ta druhá skupina jde směrem k budovám označených jako „Dezinfekce“. Když to vězňové vidí, poněkud se uklidní. Vcházejí dovnitř, kde jim dozorcí prikazují svléci si oblečení a pověsit je na skoby. Následně jsou všichni nasměrováni do místnosti s nápisem „Koupelna“. Tady určitě probíhá dezinfekce, myslí si většina z nich. Na stropě je vidět cosi jako sprchy, ze kterých pravděpodobně za okamžik začne téct voda. Když už jsou v místnosti všichni vězni, dveře do „koupelny“ se zabouchnou. Po chvilce čekání se ze „sprch“ začíná valit pára. Vězňové očekávají, že se brzy objeví teplá voda. To je ale bohužel jen klam. O půl hodiny později je po všem. Ve falešné koupelně leží na zemi až tisíc těl, později i více.

Ventilátory pracují bez přestávky. Když už esesmani mají jistotu, že byla „koupelna“ vyvětrána, pouštějí dovnitř muže, kteří naloží těla do výtahu. Ten je odváží do speciálních pecí.

Nejdříve je ale nutné prohlédnout zuby obětí. Pokud mají zlaté korunky, musí se vytrhnout. Teprve po tomto úkonu se mohou těla vkládat do pece. Do jedné pece se vejdou maximálně tři mrtvoly. O dvacet minut později je z těl už jen popel. Jinak to probíhalo, když měla být povražděna malá skupina vězňů, dejme tomu třicet osob. V takovém případě byli vzati stranou a zabíjeni střelením do hlavy. Tady si nikdo na žádnou „dezinfekci“ nehrál.

Setkání nepříliš náhodné

Před mýma očima se objevil postarší člověk. Upravený, jeho šedivé vlasy svítily i na dálku. Dlouho jsem se nerozmýšlela a pustila jsem se do rozhovoru:

– Promiňte, neznáme se?

Nemyslím – zahuhlal a posunul si klobouk hlouběji do obličejů.

– Ale ano...

V poloprázdné místnosti se rozezněla lehká ozvěna, která se proměnila v několikasekundovou pauzu.

– Ale ano... – opakovala jsem. – Máte pravdu. Na místě, jako je tohle, je diskrétnost to nejdůležitější.

Jeho trpělivost dosáhla vrcholu.

– Co sakra chcete?! – v jeho hlase zaznívala směsice zlosti a stresu.

– Klid... Nemáte se čeho obávat. Koneckonců jste zákazník mého podniku – při těchto slovech jsem na něho koketně pohlédla.

– Podniku? Vždyť je to obyčejný bordel kombinovaný se sálem pro jógu a meditaci!

V tom okamžiku se muž naklonil k ženě a chtěl jí rovnou do ucha pošeptat slova, která měla patřičně vyznít:

– A nemyslím si, že by nás kromě toho spojovalo cokoli jiného.

– Když je to tak, pak raději přejdu k meritlu věci, pane Helmutě Gregore...

Tato slova do něho udeřila jako blesk z čistého nebe. Odkud sakra ta ženská zná jedno z jeho falešných jmen? A zrovna to, které používal před nějakými deseti, možná i patnácti lety?! Takové myšlenky se mu v té chvíli určitě honily hlavou... a musely vyvolat pouze jedinou reakci. Pocítil, jak mu celé tělo zalévá studený pot. Tak dlouho se mu dařilo skrývat se před spravedlností a teď, v jakési brazilské cimře, kde chtěl trochu meditovat a možná i navázat nějakou krátkodobou známost, ho obtěžuje neznámá ženská a něco od něj chce, ačkoli ještě není zcela jasné, co by to mělo být. Je to snad agentka Mosadu, která má vykonat spravedlnost? Anebo žena, která ho má svést, aby ho ve slabé chvílce přemohla a předala do rukou izraelských agentů? V této chvíli Mengeleho hlavou víří tisíce myšlenek. A žádná z nich ho nijak neuklidňuje. Proto se rozhodne dále předstírat nešťastný omyl.

– Prosím? Helmut Gregor? To jste si mě s někým spletla. Jsem...

Položila jsem mu prst na rty, aby si další vysvětlování odpustil.

– Já dobře vím, kdo jste, Herr Josef. Promluvíme si v soukromí, anebo raději chcete scénu na recepci mého skromného podniku?

Muž lehce pokývl hlavou a rezignovaně potvrdil, že s mým návrhem souhlasí. Poté jsem ukázala na dveře po jeho pravé straně.

– Ty pootevřené, na kterých visí dvě čelenky – upřesnila jsem.

Stařec krotce vstal z pohovky, upravil si klobouk a vydal se určeným směrem. V místnosti plápolala svíčka a poskytovala skromné světlo. U stěny stála veliká postel se dvěma polštáři a příkrývkou. Vše zakrýval červený přehoz. Vedle byla umístěna nevelká komoda, na ní olejíčky sloužící nepochybně k vytvoření nálady pro zákazníky. Byl tam také koberec se štrápci, nějaká replika da Vinciho obrazu a červená, poněkud povadlá růže. Ze všech těchto předmětů starcův zrak přitahovala veliká postel, nespouštěl z ní oči.

– Prosím vás, nezírejte tak na tu postel, z toho nic nebude, Herr Josef – vyzývavě jsem na něj mrkla a přitom si upravila halenku, která odkrývala značnou část bujného dekoltu.

– Posadme se tady – rozhodla jsem a ukázala na obyčejný psací stůl a dvě dřevěné židle, kterých si muž povšiml teprve teď. S odporem a velkou nechutí jsem mu podala ruku na přivítanou.

– Cristina Droha, Polka s podivně znějícím jménem, dobrý den.

– Ehm... Já se asi představovat nemusím...

– Mám na vás políčeno už dlouho, ostatně nejen já, vidíte?

Muž zareagoval nervózním smíchem, což neuniklo mé pozornosti.

– Na vašem místě bych také byla ve stresu. Lov na nacisty se v poslední době stal dosti módním sportem. A navíc se na tom dá docela slušně vydělat...

Po Mengeleho čele stekl čůrek potu. Cítil se hůře, než by si dokázal představit. Nejistota, co ho za chvíli potká, jeho strach umocňovala. Byl přece svědkem mnoha podstatně horších situací. Jenže tehdy se ho žádná z nich netýkala – teprve nyní tím byl zasažen přímo. Přesto mlčel a doufal, že se situace vyvine lépe, než mu napovídal instinkt. Neotálela jsem a pokračovala:

– Určitě teď přemýšlíte o tom, co od vás chci, že ano?

– Jak jinak, milá paní? Ovšem... – poslední slova zazněla s takovou ironií, že se nedala přehlédnout.

– Půjdu rovnou k věci, abych vás nedržela v nejistotě. Už jsme měli příležitost se potkat. I když ne za tak příjemných okolností jako dnes... Určitě se domýšlíte, co mám na mysli.

– Ne úplně. Je mi hodně přes šedesát let. Mohli jsme se potkat na mnoha místech – odpověděl Mengele a zkoumavě se na mě zahleděl.

– Místo, které vás proslavilo, je vlastně jenom jedno...

– A to?

– Uvědomuji si, že se teď cítíte jako čtenář detektivky, který chce co nejrychleji vědět, jak to dopadne, a rád by vynechal zbytečnou omáčku.

Muž se na mě pronikavě zahleděl. Jistě si myslel, že je mi něco přes padesát, ačkoli musím říct, že kromě zralých rysů v obličejí by se za mou postavu nemusela stydět leckterá dvacítká. Navíc jsem byla úplně jiná než zdejší ženy. Mám bílou pokožku, na rozdíl od brazilských snědých mulatek. Vytrhla jsem ho ze zamyšlení:

– Haló!?! Slyšíte mě? Asi jste myšlenkami někde jinde.

– Ano. Trochu ano...

– Dobře. Budiž. A když je to tak, řeknu vám, jaký je plán. Oficiálně se jmenuji Cristina Droha, jenže pravda je úplně jiná. Jsem Polka, která se štěstím přežila tábor v Osvětimi.

Megnele při slově „Osvětim“ sebou silně škubnul. Jak je to možné, že se po tolika letech minulost vrátila, a on na druhém konci zeměkoule, deset tisíc kilometrů od Osvětimi, musel potkat někoho, koho nestihl zabít? Nikoli náhodou se v Německu říkalo, že „Gott kommt langsam, aber gewiss“⁶. Mengelemu se začaly potit ruce. Co jiného může chtít žena z tábora smrti, ve kterém on rozhodoval o tom, kdo přežije, když ne pomstu? Odpověď byla natolik zřejmá, že další očekávání v nejistotě bylo rozhodně zbytečné. Musel také zapomenout na pohádku, že si ho žena spletla s někým jiným. Pokud znala jeho falešné jméno, pak o něm určitě věděla mnohem více. Očividně zatím nemínila vyložit všechny karty. Matka mu říkala, aby vždycky

⁶ Pánbůh koná pomalu, ale jistě.